

Αντώνη Δ. Μαγγανά

Το σημαντικό αυτό σύγγραμμα είναι, σύμφωνα με τα λεγόμενα του ίδιου του συγγραφέα, η συνέχεια του κλασσικού έργου των G. Stefani, G. Levasseur, R. Jambu-Merlin "Εγκληματολογία και Σωφρονιστική" όσον αφορά το δεύτερο μέρος την "Ποινολογία". Το πρώτο μέρος επεξεργάστηκε ο Καθ. R. Gassin με την έκδοση της "Εγκληματολογίας" το 1991.

Η "συνέχεια" ενός τέτοιου κλασσικού έργου δεν ήταν ασφαλώς εύκολη υπόθεση. Όμως ο καθηγητής Bernard Bouloc με την πλούσια εμπειρία και τις βαθιές γνώσεις του κατάφερε να δαμάσει μια ύλη διάσπαρτη σε διάφορα νομοθετικά κείμενα και να την παρουσιάσει σ' ένα ορθολογικά διαρθρωμένο σύνολο που καλύπτει με πληρότητα το θέμα από την πλευρά βέβαια του εγκληματολόγου-νομικού ο οποίος βασίζεται πρώτιστα στα νομοθετικά κείμενα και όχι στις εγκληματολογικές στατιστικές.

Βέβαια υπάρχουν θεσμοί για τους οποίους ήταν αδύνατον να έχουμε στατιστικές λόγω του πρόσφατου χαρακτήρα τους όπως η κοινωνική εργασία ή ο νέος τρόπος υπολογισμού των χρηματικών ποινών (*jours amende*). Η αλλαγή κατεύθυνσης του γαλλικού δικαίου που εγκατέλειψε το μύθο της "μεταχείρισης και αγωγής μέσα στις φυλακές" για "μία μεταχείριση μέσα στην κοινωνία" (*traitement social*) είναι αρκετά πρόσφατη.

Το σύγγραμμα διαιρείται σε δύο μέρη. Το πρώτο αφορά το γενικό πλαίσιο εκτέλεσης των ποινών και μέτρων ασφαλείας ενώ το δεύτερο τις ειδικές περιπτώσεις όπως ανήλικους, διανοητικά ασθενείς, αλκοολικούς.

Το πρώτο μέρος που είναι και το σημαντικότερο περιλαμβάνει την οργάνωση του σωφρονιστικού συστήματος (αρχές και σωφρονιστικά καταστήματα) και τον τρόπο εκτέλεσης της ποινής (καθεστώς εγκλεισμού, ημιελευθερίας και ελευθερίας).

Προηγείται μια σημαντική εισαγωγή 60 σελίδων η οποία περιλαμβάνει τις προσωπικές θέσεις και εκτιμήσεις του συγγραφέα απέναντι σε σημαντικούς θεσμούς. Μέσα από τις τρεις διαιρέσεις που αφορούν τους σκοπούς και λειτουργίες των ποινών και μέτρων ασφαλείας, την ιστορική εξέλιξη των ιδεών και μία απαρίθμηση των διαφόρων ποινών και μέτρων ασφαλείας, ο B. Bouloc εκφράζει τις προσωπικές του απόψεις και προβαίνει σε μια κριτική παρουσίαση των νέων εναλλακτικών ποινών και μέτρων ασφαλείας καθώς και διαφόρων θεσμών όπως του δικαστή εκτέλεσης των ποινών (*J.A.P.*).

Ξεκινά με μια διαπίστωση η οποία υποδηλώνει την προσωπική του φιλοσοφία και έρχεται σε αντίθεση με τις νέες τάσεις που εκφράζονται από τον M. Cusson και τους οπαδούς μιας πιο "αυστηρής" αντιμετώπισης των δραστών εγκληματικών πράξεων. Κατά τον B. Bouloc σε παγκόσμιο ή ευρωπαϊκό επίπεδο, σημασία δίνεται στην "αγωγή των εγκληματιών"

δηλαδή στην κοινωνική επανένταξη του παραβάτη. Πιστεύει δε ότι η προσπάθεια πρέπει να συνεχιστεί προς την κατεύθυνση αυτή σε αντίθεση με τους οπαδούς της θεωρίας του M. Cusson που πιστεύουν ότι η "μεταχείριση" απέτυχε τελείως σαν μέτρο περιστολής της εγκληματικότητας¹.

Κατά τον συγγραφέα, το γαλλικό δίκαιο αντίθετα προς τις "νέες" τάσεις μένει προσκολλημένο στο στόχο της κοινωνικής επανένταξης του καταδικασθέντα όπως μαρτυρεί η προσφυγή στις εναλλακτικές ποινές. Με κατηγορηματικό τρόπο δηλώνει ότι το σύστημα ποινών πρέπει να στοχεύει ταυτόχρονα στην επανόρθωση της βλάβης που προκλήθηκε από το αδίκημα και στην κοινωνική επανένταξη και αποκατάσταση του ατόμου που καταδικάστηκε.

Όταν μιλά για τους στόχους μιας ποινής διακρίνει τους ηθικοπλαστικούς (*fonction morale*) από τους ωφελιμιστικούς (*fonction utilitaire*). Όσον αφορά το στόχο της "εξόντωσης" (*élimination*) που εκφράζεται μέσα από τη θανατική ποινή θεωρεί ότι παρόλο ότι εξακολουθεί να υπάρχει σε πολλές χώρες, στην πράξη η ποινή του θανάτου σπάνια εκτελείται.

Ειδικότερα για τους ανήλικους αναπτύχθηκε με την πάροδο του χρόνου η ιδέα της εξατομικευμένης μεταχείρισης.

Προς την κατεύθυνση της κοινωνικής επανένταξης του ατόμου σημαντική ώθηση έδωσε το κίνημα της "Νέας κοινωνικής άμυνας" (*Défense sociale nouvelle*) που επιτάχυνε ωρισμένες βασικές μεταρρυθμίσεις όπως τη δημιουργία μιας ιατροκοινωνικής υπηρεσίας, τη γενίκευση του θεσμού της υπό όρον απόλυσης, τη συνδρομή του κρατούμενου κατά τη διάρκεια και μετά την εκτέλεση της ποινής, την δημιουργία του θεσμού του "δικαστή εκτέλεσης των ποινών" (*Juge de l'application des peines*). Πολλές από τις μεταρρυθμίσεις αυτές υιοθετήθηκαν εξάλλου από τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Πιό πρόσφατα όμως και μετά από τη δημιουργία ενός αισθήματος ανασφαλείας στο κοινό συνέπεια της αύξησης ωρισμένων μορφών εγκληματικότητας, ακολούθησε μιά στροφή της νομοθεσίας προς συντηρητικότερες λύσεις, στροφή που άρχισε το 1978 με την θέσπιση μιάς περιόδου "ασφαλείας" (*sûreté*) για ωρισμένες πολύ σοβαρές καταδίκες και κατά τη διάρκεια της οποίας το άτομο στερείται ωρισμένων προνομίων (άδειες εξόδου, καθεστώς ημιελευθερίας, υπό όρον απόλυση). Ακολούθησε το 1981 η γνωστή πλέον νομοθεσία "ασφάλεια και ελευθερία" με σαφώς "συντηρητική" κατεύθυνση η οποία δημιούργησε μιά κατηγορία αδικημάτων "βίας" υπαγομένων σε ειδικό αυστηρότερο καθεστώς.

Όμως η νέα σοσιαλιστική κυβέρνηση κατέργησε με ένα νόμο το 1983, τις βασικότερες διατάξεις της προηγούμενης νομοθεσίας τονίζοντας τα νέα εναλλακτικά μέτρα όπως την κοινωνική εργασία ή εργασία γενικού ενδιαφέροντος.

Τέλος το 1986 μετά από μιά σειρά τρομοκρατικών ενεργειών η κυβέρνηση πήρε αυστηρότερα μέτρα γι' αυτό τον τύπο αδικήματος.

Αξίζει να σημειωθεί το σύστημα της “εφ’ άπαξ” χρηματικής ποινής, μειωμένης επί πλέον αν πληρωθεί σε ένα ωρισμένο χρονικό διάστημα που τέθηκε σε ενέργεια το 1989 και είχε σαν στόχο την πιό αποτελεσματική ρύθμιση ωρισμένων περιπτώσεων με λιγότερη βαρύτητα.

Θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθεί η περίπτωση της προσπάθειας δημιουργίας “ιδιωτικών φυλακών”. Μπροστά στο πρόβλημα του υπερπληθυσμού ο Υπουργός Δικαιοσύνης A. Chalandon, πρότεινε το 1988 τη δημιουργία “ιδιωτικών φυλακών” δηλαδή κατασκευασμένων και υπό τη διαχείριση προσώπων άλλων από το κράτος. Μπροστά όμως στις κριτικές που ξεσήκωσε η ιδέα αυτή, η Κυβέρνηση υποχώρησε και ελευθέρωσε τα χρήματα για τη δημιουργία μιάς “δημόσιας σωφρονιστικής υπηρεσίας” η οποία συμμετέχει στην εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων και των ποινών και ενισχύει την κοινωνική επανένταξη των ατόμων. Το κράτος μπορεί να αναθέσει στο δημόσιο ή τον ιδιωτικό τομέα την κατασκευή, διαρρύθμιση ή άλλες εργασίες, όμως η διεύθυνση, οι υπηρεσίες γραμματείας, και η φύλαξη ανήκουν αποκλειστικά στη διοίκηση. Ταυτόχρονα μιά βαθειά μεταρρύθμιση ξεκίνησε όσον αφορά το υπάρχον σωφρονιστικό σύστημα. Νέα καταστήματα, 15.000 καινούργιες θέσεις, νέες διοικητικές διαιρέσεις ήταν τα φιλόδοξα σχέδια της κυβέρνησης που στόχευαν στην εκ βάθρων αναθεώρηση και βελτίωση του υπάρχοντος συστήματος. Πάντως μέχρι σήμερα ένα μικρό μόνο μέρος αυτών των υποσχέσεων έχει πραγματοποιηθεί. Ο B. Βουλός πιστεύει πάντως ότι οι μεταρρυθμίσεις αυτές που προτάθηκαν από το νόμο του 1987 θάπρεπε να αποτελέσουν μιά ιδανική ευκαιρία για να ξανασκεφθούμε τα μέτρα για μιά καλλίτερη μεταχείριση του ατόμου και για μιά καλλίτερη προετοιμασία του για την έξοδο στην κοινωνία υπό το πρίσμα μάλιστα της σχετικής ευρωπαϊκής νομοθεσίας.

Στην τρίτη παράγραφο της εισαγωγής όπου αναφέρει συνοπτικά τις διάφορες ποινές και μέτρα ασφαλείας, γίνεται λόγος για τις εναλλακτικές ποινές που εισήχθηκαν το 1975 και συμπληρώθηκαν το 1983 και κυρίως για την εργασία γενικού ενδιαφέροντος που ισοδυναμεί με το “Community Work” του αγγλοσαξωνικού δικαίου. Εδώ όμως γεννάται το ερώτημα, όπως και στις περισσότερες χώρες εξάλλου. Τα νομοθετικά κείμενα φαίνονται να υιοθετούν ενδιαφέρουσες λύσεις και παρουσιάζουν μιά αρτιότητα και πληρότητα στη σύνταξη και τις ρυθμίσεις που προβλέπουν. Όμως τί γίνεται στην πράξη, στην εφαρμογή τους; Μήπως για μιά ακόμη φορά πρόκειται για μιά περίπτωση δικαίου που θα μείνει στα χαρτιά (“law in paper”); Μόνο εκτατεμένες στατιστικές έρευνες κατά συχνά περιοδικά διαστήματα θα μας επιτρέψουν να απαντήσουμε στην ερώτηση αυτή. Πρέπει βέβαια να παραδεχτούμε ότι είναι ακόμα νωρίς, όσον αφορά τα διάφορα εναλλακτικά μέτρα, για να προβούμε σε μιά εμπειριστατωμένη στατιστική αποτίμηση.

Σχετικά με τις χρηματικές ποινές αξίζει να σημειωθεί η μεταρρύθμιση

που έγινε το 1975 η οποία προβλέπει ότι η αποζημίωση του θύματος, συνδυαζόμενη με την κοινωνική επανένταξη και καθησυχασμό του θορύβου που προκλήθηκε στην κοινή γνώμη, μπορούν να επιτρέψουν στο δικαστήριο που αναγνωρίζει την υπαιτιότητα να απαλλάξει τον κατηγορούμενο από οποιαδήποτε ποινή.

Όσον αφορά τις "επαγγελματικές ποινές" που χρησιμοποιούνται όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια, ο συγγραφέας πιστεύει ότι πρέπει να αποφευχθούν οι υπερβολές για να μη φτάσουμε στο σημείο της πρόκλησης "επαγγελματικού θανάτου" όπως άλλοτε ο πολιτικός θάνατος. Πρέπει να σκεφτούμε ένα σύστημα όπου συνδυάζουμε την αναγκαία προστασία του κοινού απέναντι σε ορισμένα επικίνδυνα άτομα με την ανάγκη για μία πραγματική κοινωνική επανένταξη του δράστη. Εξάλλου η πρακτική απέδειξε πόσο διστάζουν να επέμβουν οι διάφορες υπηρεσίες ελέγχου και η αστυνομία για να εφαρμόσουν τον νόμο στις περιπτώσεις αυτές.

Μετά τις ποινές αναλύονται τα μέτρα ασφαλείας. Αν και το θετικό γαλλικό δίκαιο προσφεύγει σε πληθώρα τέτοιων μέτρων λίγα είναι αναγνωρισμένα επίσημα (όπως τα μέτρα κατά των αλκοολικών και τοξικομανών). Η δυσκολία με τα μέτρα ασφαλείας έγκειται στο ότι επιδιώκοντας την πρόληψη έχουν σαν αντικειμενικό στόχο την εξουδετέρωση πράγμα που έρχεται σε αντίθεση με το στόχο της "μεταχείρισης". Έτσι τα μέτρα ασφαλείας που χρησιμοποιεί η σύγχρονη ποινολογία είναι διαφορετικά από εκείνα που πρότεινε η θετικιστική Σχολή μίας και η κοινωνική επανένταξη αποτελεί πάντα τον απώτερο στόχο.

Στην παράγραφο την αφιερωμένη στις πηγές της ποινολογίας σημασία δίνεται στα ευρωπαϊκά και διεθνή κείμενα τα οποία αποτελούν μία σπουδαία πηγή και βάση για τις εθνικές νομοθεσίες που οφείλουν να εναρμονίσουν τους νόμους τους με τις διατάξεις αυτές.

Στην συνέχεια γίνεται λόγος για τον δικαστικό έλεγχο της εκτέλεσης μίας ποινής και πιό συγκεκριμένα για το "δικαστή εκτέλεσης των ποινών" (*juge de l'application des peines*) θεσμό παραδοσιακό πλέον για τη γαλλική ποινολογία. Όμως ενώ αναμενόταν μία επέκταση των αρμοδιοτήτων του αντίθετα με την πάροδο του χρόνου περιορίστηκε σε ένα ρόλο διοικητικού χαρακτήρα, ιδίως όταν πρόκειται για μία περίπτωση ατόμου που διανύει την ποινή του σε κλειστό ίδρυμα. Έτσι ο δικαστής βρέθηκε ν' αποφασίζει για θέματα όπως η μείωση του χρόνου της ποινής, οι άδειες εξόδου, η ανάκληση της υπό όρον απόλυσης. Ανάλογες είναι και οι αρμοδιότητές του για ένα άτομο που εκτελεί την ποινή του σε ελεύθερο περιβάλλον. Έγιναν προσπάθειες που κατέληξαν το 1983 σε ένα σχέδιο νόμου για να προστεθούν στις αρμοδιότητες του J.A.P. και εκείνες με δικαστικό χαρακτήρα αλλά και για να δημιουργηθεί μία δικαστική υπηρεσία που θα ελέγχει την εκτέλεση και εφαρμογή των ποινών. Δυστυχώς το σχέδιο νόμου δεν κατέληξε να γίνει θετικό δίκαιο. Ο Β. Βουλός θεωρεί

ότι η εκτέλεση των ποινών πρέπει να παραμείνει υπό δικαστικό έλεγχο πράγμα που θα επιτρέψει να γίνουν ενδιαφέρουσες ανταλλαγές απόψεων μπροστά σε μία αρχή ανεξάρτητη και αμερόληπτη.

Στην επόμενη παράγραφο γίνεται λόγος για το ρόλο της διοικητικής δικαιοσύνης στον έλεγχο των πράξεων της σωφρονιστικής διοίκησης. Σχετικά με τις βλάβες που υπέστησαν οι κρατούμενοι από την κακή λειτουργία της υπηρεσίας, η νομολογία απαιτεί την ύπαρξη βαρειάς αμέλειας για να αναγνωρίσει ευθύνη στο κράτος. Αναφέρεται για παράδειγμα μία περίπτωση αυτοκτονίας τοξικομανούς όπου η διοίκηση αποφάσισε ν' αλλάξει χωρίς άδεια τη θεραπεία που του είχε ορίσει ο ψυχίατρος και τον οποίο τοποθέτησε, χωρίς ιατρική άδεια, σε θάλαμο απομόνωσης.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι αποφάσεις που αφορούν την αποζημίωση τρίτων από πράξεις των κρατουμένων. Έτσι τα δικαστήρια αναγνώρισαν την ευθύνη και υποχρέωση για αποζημίωση από μέρους της διοίκησης σε περιπτώσεις όπου ο κρατούμενος που βρισκόταν σε άδεια εξόδου τέλεσε μία ληστεία. Σε τέτοιες περιπτώσεις θεωρήθηκε ότι το ειδικό καθεστώς της άδειας εξόδου δημιουργεί κινδύνους για τους τρίτους που δεν δημιουργούνται από το καθεστώς του εγκλεισμού. Θεωρήθηκε μάλιστα ότι η ευθύνη του δημοσίου δεν απαιτούσε την ύπαρξη αμέλειας από μέρους της διοίκησης.

Το συμπέρασμα στην εισαγωγή θα μπορούσε να ήταν και το τελικό συμπέρασμα. Ο Β. Βουλός θεωρεί ότι παρά τις ελλείψεις, τα προβλήματα και τις παραλείψεις, σημαντικά βήματα έγιναν κατά την διάρκεια των 45 τελευταίων χρόνων, ιδίως όσον αφορά την εκτέλεση των ποινών σε ελεύθερο περιβάλλον.

Με την ενδιαφέρουσα και ουσιαστική αυτή “εισαγωγή” ο συγγραφέας μας παρουσίασε τις θέσεις του και την φιλοσοφία του γύρω από βασικά και επίκαιρα θέματα της ποινολογίας.

Ακολουθεί το κύριο μέρος του βιβλίου που αποτελεί μία κλασσική παρουσίαση της ύλης της ποινολογίας.

Το πρώτο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στις Αρχές. Υπάρχει ένα διοικητικό όργανο η σωφρονιστική διοίκηση κι ένα δικαστικό ο δικαστής εκτέλεσης των ποινών. Ο τελευταίος αυτός θεσμός που θεωρήθηκε σαν “επαναστατικός” όταν πρωτοθεσπίστηκε το 1958 τελεί από το 1975 όλο και υπό μεγαλύτερη αμφισβήτηση τουλάχιστον όσον αφορά το καθεστώς εγκλεισμού. Η δημόσια εξουσία θεωρώντας ότι οι αρμοδιότητές του ήταν πολύ εκτεταμένες, επέφερε σταδιακά διάφορους περιορισμούς. Μεταξύ άλλων ο δικαστής δεν πρέπει να επεμβαίνει στην οργάνωση και λειτουργία της φυλακής.

Το δεύτερο κεφάλαιο του πρώτου μέρους ασχολείται με τα σωφρονιστικά καταστήματα καθώς και τους τρόπους εκτέλεσης των ποινών. Αξίζει να αφιερώσουμε λίγα λόγια στην απονομή της πειθαρχικής δικαιοσύνης στις φυλακές. Σήμερα η πειθαρχία έχει αλλάξει στόχους και μεθό-

δους. Αποτελεί κι εκείνη ένα μέσο διάπλασης και αναμόρφωσης του καταδικασθέντα. Για το λόγο αυτό οι πειθαρχικοί κανόνες αποφεύγουν τις συστηματικές προκλήσεις και περιορίζονται στο απόλυτα αναγκαίο για τη διατήρηση της τάξης και την καλή οργάνωση της κοινής διαβίωσης. Παρ' όλ' αυτά ορισμένες διατάξεις με την αοριστία και ευρύτητά τους αποτελούν απαράδεκτους περιορισμούς για τους κρατούμενους. Έτσι, το άρθρο D.245 του Κώδ. Ποιν. Δικονομίας ορίζει ότι: "Κάθε φωνή, τραγούδι, φασαρία, συνάθροιση σε θορυβώδη ομάδα και γενικά οποιαδήποτε ατομική ή συλλογική πράξη που μπορεί να προκαλέσει διατάραξη της τάξης, απαγορεύεται στους κρατούμενους".

Αντίθετα θετική είναι η διάταξη που προβλέπει ότι ο εσωτερικός κανονισμός του καταστήματος πρέπει να γνωστοποιηθεί στον κρατούμενο κατά την είσοδό του στη φυλακή.

Σχετικά με τις εγγυήσεις που προσφέρονται κατά τη διάρκεια της πειθαρχικής διαδικασίας και το γαλλικό δίκαιο περιορίζεται στο να απαιτεί να έχει πληροφορηθεί ο κρατούμενος πριν την εμφάνισή του στην πειθαρχική επιτροπή γραπτά τα γεγονότα για τα οποία κατηγορείται και να μπορεί να παρουσιάσει εξηγήσεις. Κι εδώ οι εγγυήσεις είναι ελάχιστες και κυρίως η απουσία δυνατότητας υπεράσπισης από τρίτο.

Πριν κλείσουμε με τους τρόπους εκτέλεσης ποινών θα θέλαμε ν' αναφέρουμε τις εξόδους για τη διατήρηση των οικογενειακών δεσμών που έγινε με στόχο μεταξύ άλλων να καταστήσει λιγότερο έντονο το πρόβλημα της απουσίας σεξουαλικών επαφών. Ο γαλλικός τρόπος προσπάθειας επίλυσης αυτού του προβλήματος παρόλα τα προβλήματα που παρουσιάζει ίσως είναι πιό ρεαλιστικός και πιό ανώδυνος από αντίστοιχους τρόπους των άλλων χωρών (τροχόσπιτα, ειδικά δωμάτια). Επίσης, σχετικά με την εργασία των κρατουμένων, ο συγγραφέας απαντώντας στις κριτικές αυτών που θεωρούν ότι οι εργαζόμενοι κρατούμενοι "κλέβουν" τις θέσεις των "τίμιων" εργαζομένων υποστηρίζει ότι πρόκειται για υπερβολές. Η παραγωγή από την εργασία αυτή είναι πολύ περιορισμένη και προορίζεται κυρίως για το Κράτος και τη δημόσια διοίκηση. Επίσης το ποσοστό της εργατικής τάξης που απασχολείται είναι ελάχιστο και εξάλλου αν δεν ήταν στη φυλακή θα απασχολείτο κάπου. Τέλος με τους όρους που γίνεται αυτή η εργασία δεν μπορεί να συναγωνισθεί σοβαρά την ελεύθερη επιχείρηση.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι στην παράγραφο αυτή αλλά και σε ορισμένες άλλες που ακολουθούν δίνονται ενδιαφέρουσες στατιστικές οι οποίες διευκολύνουν πολύ τον αναγνώστη.

Το δεύτερο κεφάλαιο του πρώτου μέρους είναι αφιερωμένο στην εκτέλεση της ποινής σε ελεύθερο ή ημιελεύθερο περιβάλλον. Ο συγγραφέας αντικρούει το επιχείρημα αυτών που πιστεύουν ότι στις περιπτώσεις αυτές υπάρχουν περισσότερες αποδράσεις. Ως παράδειγμα δίνει την αγροτική φυλακή της Casabiane στην Κορσική η οποία λειτουργεί

με πολύ ικανοποιητικό τρόπο και έχει σημαντικά κέρδη από την παραγωγή της.

Επιλεκτικά διαλέξαμε ως πιο επίκαιρη την “εργασία γενικού ενδιαφέροντος” αντίστοιχη με την “κοινωνική εργασία”, που εισήχθη το 1983 δίπλα στις άλλες εναλλακτικές ποινές. Πράγμα αξιοσημείωτο ενώ ο νομοθέτης προόριζε αυτή την εναλλακτική ποινή για τη “μικρή εγκληματικότητα” κανένα νομοθετικό κείμενο δεν φαίνεται να επιφέρει ένα τέτοιο περιορισμό. Επίσης σε περίπτωση μη σεβασμού των υποχρεώσεων του ο καταδικασθείς εκτίθεται σε ποινές που μπορεί να φτάσουν τα 2 και σε περίπτωση υποτροπής τα 6 χρόνια. Τέλος όπως και σε άλλες χώρες η κοινωνική και ασφαλιστική νομοθεσία εφαρμόζεται και στους εκτελούντες αυτή την εναλλακτική ποινή.

Πολύ λίγα πράγματα θα αναφέρουμε για την υπό όρον απόλυση. Κατ’ αρχάς για να μπορέσει ένας κρατούμενος να θέσει υποψηφιότητα για το μέτρο αυτό πρέπει να έχει διανύσει το 1/2 της ποινής του ή τα 2/3 αν πρόκειται για υπότροπο. Όμως, και εδώ μπαίνει μία μεγάλη δόση αοριστίας και κίνδυνος καταχρήσεων, πρέπει να παρέχει “σοβαρές εγγυήσεις για κοινωνική επανένταξη”. Και το άρθρο D.526 του Κώδ. Ποιν. Δικ. (μετά από τις τροποποιήσεις του 1977 και του 1984) προσδιορίζει ότι η εξέταση μίας υποψηφιότητας για την υπό όρον απόλυση αφορά τις πιθανότητες κοινωνικής επανένταξης λαμβανομένης υπόψη της προσωπικής, οικογενειακής και κοινωνικής κατάστασής του.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης, με τον τρόπο που είναι οργανωμένη, η αρωγή μετά την εκτέλεση της ποινής. Και εδώ όμως δεν υπάρχουν στατιστικά δεδομένα για να δούμε πώς λειτουργεί ο θεσμός στην πράξη.

Το δεύτερο μέρος του συγγράμματος αφορά τις ειδικές περιπτώσεις εκτέλεσης ποινών. Το μεγαλύτερο μέρος καλύπτουν οι ρυθμίσεις για τους ανήλικους και ακολουθούν εκείνες που αφορούν τους ασθενείς, τους αλκοολικούς και τους τοξικομανείς οι οποίοι έχουν τη δυνατότητα να υποβληθούν με δική τους πρωτοβουλία σε θεραπεία αποτοξίνωσης αποφεύγοντας με τον τρόπο αυτό μία μελλοντική δίωξη.

Το σύγγραμμα του καθ. Β. Βουλός αποτέλεσε για μας μία ευχάριστη έκπληξη. Την ώρα που όλο και περισσότεροι εγκληματολόγοι ασπάζονται και ενστερνίζονται θεωρίες όπως εκείνες του M. Cusson, θεωρίες οι οποίες διαπνέονται από ένα ρεύμα συντηρητισμού και ξαναγυρίζουν στις παλιές αντιλήψεις για τον τιμωρητικό και γενικό προληπτικό χαρακτήρα της ποινής, ο Β. Βουλός ένας εγκληματολόγος με νομική κατάρτιση μένει προσκολλημένος στην ιδέα της κοινωνικής επανένταξης του ατόμου. Μας δείχνει επί πλέον με εμπειριστатωμένα βιβλιογραφικά στοιχεία ότι και το γαλλικό δίκαιο, παρά τη διακοπή που προκλήθηκε πρόσκαιρα το 1983 από τον περίφημο πλέον νόμο “ασφαλεία και ελευθερία” εξακολουθεί να έχει σαν βάση τις ίδιες αρχές και ιδέες τουλάχιστον όσον αφορά τα νομοθετικά κείμενα. Αναμφισβήτητη η επίδραση των πολιτικών αλλα-

γών στη χώρα αυτή είναι μεγάλη. Μας μένει βέβαια να διαπιστώσουμε κατά πόσο τα πράγματα που προβλέπονται στα κείμενα εφαρμόζονται στην πράξη.

Το θέμα αυτό είναι ιδιαίτερης σημασίας διότι λόγω της δυσκολίας ή της αδυναμίας διεκδίκησης των δικαιωμάτων τους από τους κρατούμενους είναι εξαιρετικά δύσκολο να διαπιστωθεί κατά πόσον η διοίκηση εφαρμόζει την υπάρχουσα νομοθεσία.

Ίσως μάλιστα η παρουσίαση των προβλημάτων των σχετικών με το (μη) σεβασμό των δικαιωμάτων των κρατουμένων θα έπρεπε να είχε απασχολήσει το συγγραφέα ειδικά σήμερα που οι διάφοροι ευρωπαϊκοί και διεθνείς οργανισμοί ασχολούνται επισταμένα με τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα των μειονοτήτων όπως των κρατουμένων.

Θα θέλαμε να ευχηθούμε η επόμενη έκδοση της ποινολογίας του Β. Βουλός να περιλάμβανε ακόμη περισσότερα τέτοια στοιχεία κοινωνιολογικού χαρακτήρα καθώς και περισσότερες στατιστικές ανταποκρινόμενες έτσι στις απαιτήσεις των καιρών.

Υποσημειώσεις

1. Βλ. για παράδειγμα *L. Negrier-Dormant, Le criminologue dans la cité. La Garenne, Erasme, 1990.*